

# Magyarországi szerzetesnövendékek a statisztika tükrében

RÉVAY EDIT

A Magyar Katolikus Püspöki Kar Szerzetesi Irodájának 1997. február 4-i adatai szerint Magyarországon 91 katolikus szerzetesrendben összesen 3485 szerzetes él. Közülük örök fogadalmas 2646, ideiglenes fogadalmas 516, novícius/novícia 157, jelölt 166 fő.

Az itt közölt statisztikánk adatait a szerzeteseik elején járóktól — tehát a jelölt, novícia/novícius idejüket töltők, és az ideiglenes fogadalmasok, valamint a papi szeminárium növendékei közül néhányakat — megkérdezve merítettük. Ebben az előzetes tájékozódást szolgáló adatfelvételben 84 fő szerepelt, jelentkezésük önkéntes volt.

A kérdéseket egy rövid, önkitöltős kérdőív tartalmazta. A kérdések a szerzetesrend, illetve egyházmegyei szeminárium megjelölésére, a belépés idejére, születés idejére, helyére, állampolgárságra, iskolai végzettségre, szülők foglalkozására, testvérek számára, szerzetes/szemináriumba lépésének szülői fogadtatására vonatkoztak.

Mivel az adatfelvételben a Magyarországon működő szerzetesrendek közül csak néhány (szám szerint 1) szerepelt és az adatfelvétel sem tekinthető reprezentatívnak, ezért az adatok csak nagyon óvatosan kezelhetők. Az itt elemzett adatok nem adnak tárgyyszerű és minden ponton általános érvényű képet a magyar szerzetesség utánpótlásáról.

A MKPK Szerzetesi Irodájának adatai alapján a fiatal szerzetesek nemek szerinti megoszlása azt mutatja, hogy a fiatal szerzetesek 71%-a nő, 29%-a férfi. Ezzel szemben az adatgyűjtésben szinte megfordult az arány, mert a megkérdezettek 61,9%-a férfi, 38,1%-a nő volt. Ez a különbség lényegesen eltorzítaná a szerzetesutánpótlásról általában elmondottakat, ugyanis a nemek között jelentős eltérés várható az egyes kérdésekre — így például a rendbelépéskor elért életkorra, iskolai végzettségre — adott válaszokban.

A felmérés tanulságait három főbb pont köré csoportosítjuk.

## 1. A szerzetesnövendékek életkori sajátosságai

A szerzetbe lépők életkori megoszlása a szerzetesrendek utánpótlásának alakulásában hallatlanul fontos szerepet játszik. A szerzetesélet nagyon komoly képzési időszakkal veszi kezdetét, amelyben — többek között — az alkalmazkodó képességet, a közösségnek történő önkéntes alárendelődésre való képességet, a teherbírást vizsgál-

ják. Könnyen beláthatjuk, hogy ugyanazon próbaidőszak ugyanazon feladatai különbözőképpen teszik próbára az eltérő korosztályúakat. Minél idősebb, kiforrottabb az egyén, minél több önállóságot élvezett, annál nehezebb feladatnak ígérkezik számára a másoknak való engedelmesség, a megszokottól eltérő életmód.

A szerzetbe lépéskor betöltött életkor tekintetében a nemek között komoly az eltérés. A rendszerváltás után szerzetbe lépő férfiak közül csaknem mindenki harmincéves korára megkezdte szerzetesi, illetve papi hivatására történő hivatalos felkészülési idejét. Ezzel szemben a szerzetbe lépő nőknek csupán 72%-a lépett be harmincéves koráig, további közel 25%-a harmincegy és 50 éves kora között és 3,1%-a ötvenéves kora után kezdte meg szerzetesi életét. (lásd 1. tábla) Ez nagyjából azt is jelenti, hogy a vizsgált női rendekben gyakoribb lehet az életkori sajátosságokból eredő szocializációs nehézség, mint a férfi rendekben.

Ezek az arányok ugyanakkor azt is mutatják, hogy a jelentkezők, illetve a szerzetesélet elején járók jelentős többsége a fiatalabb generációkból kerül ki. Ez egyfelől alap lehet a hosszabbtávú túlélési tervekhez, másfelől komoly kihívás a rendek vezetői és az utánpótlás neveléséért felelős idősebb szerzetesek számára, hiszen a fiatalok és az idős szerzetesek között komoly generációs különbségek vannak, amelyek — többek között — kommunikációs nehézségeket vonnak/vonhatnak maguk után.

**1. tábla: A szerzetesek szerzetbe lépéskor betöltött életkoruk szerinti megoszlása, nemenként százalékban**

| Életkor (belépéskor) | Férfi | Nő   |
|----------------------|-------|------|
| 30 év alatt          | 96,2  | 71,9 |
| 31—40 év             | 1,9   | 12,6 |
| 41—50 év             | 1,9   | 9,4  |
| 51— év               |       | 3,1  |
| összesen             | 100   | 100  |

## 2. A szerzetesnövendékek néhány társadalmi jellemzője

A történelem során a békeidők egyik jellegzetes társadalmi felemelkedési módját nyújtotta a szerzetesi és a papi hivatás. Az egyik legizgalmasabb kérdés az, hogy ma, Magyarországon, amikor a társadalmi átalakulások következtében fokozott létbizonytalanságban él a lakosság legnagyobb része, akkor a szerzetesi és papi hivatás újból a létbiztonság és a társadalmi felemelkedés lehetőségét kezdi-e jelenteni és ha igen, akkor mennyiben.

A szerzetbe lépő férfiak és nők között nem lényeges az eltérés az iskolai végzettség tekintetében. A férfi szerzetesnövendékek több mint 23%-ának, a nők 25%-ának van főiskolai vagy egyetemi diplomája, akik még nem rendelkeznek diplomával, azok jelentős

többségénél — részben a rend ösztönzésére — folyamatban van a diploma megszerzése. Mind a szerzetes-, mind a szerzetesnő növendékek magasabb iskolázottsági átlagot mutatnak a magyar társadalmi átlagnál egyrészt, mert nincs közöttük középfokúnál alacsonyabb végzettségű, másrészt a felsőfokú végzettségűek aránya is jóval magasabb. Itt érdemes lenne tovább gondolni, hogy ha ma újra társadalmi felemelkedést biztosít, akkor miért nem jelentkeznek szerzetesnek alacsonyabb iskolai végzettségűek, másrészt, hogy a szerzetesség társadalmi átlagot messze meghaladó iskolázottsága milyen lehetőségeket teremt a társadalmi feladatvállalás, és a társadalmi presztízs terén.

A szerzetbe, szemináriumba lépők leginkább a diplomás szellemi és a szakmunkás apák, egyéb szellemi és szakmunkás anyák, legkisebb arányban az egyéb szellemi foglalkozású apák és segéd/betanított munkás anyák gyermekei közül, szerzetesnők legnagyobb arányban szakmunkás apák és anyák, legkisebb arányban segéd és betanított munkás apák és munkanélküli anyák gyermekei közül kerülnek ki (2. és 3. tábla). Általánosnak csak az tűnik, hogy a legalacsonyabb iskolázottságú — történelmi tapasztalatok alapján várhatóan —, a leginkább marginalizálódó, a továbbtanulást és a társadalmi felemelkedést legkevésbé támogatni tudó és akaró szülői háttérből jön a legkevésbé szerzetesnövendék. Ez újabb ok arra, hogy újragondoljuk az egyházi rend körében betöltött társadalmi felemelkedést szolgáló szerepét.

**2. tábla: A szerzetbe, szemináriumba lépőknek az apa foglalkozása szerinti megoszlása nemenként, százalékban**

| Az apa foglalkozása         | Férfi | Nő    |
|-----------------------------|-------|-------|
| diplomás szellemi           | 34,6  | 15,6  |
| egyéb szellemi              | 7,7   | 6,3   |
| szakmunkás                  | 34,6  | 43,8  |
| segéd- és betanított munkás | —     | 3,1   |
| nyugdíjas                   | 13,5  | 6,3   |
| adathiány                   | 9,6   | 25,0  |
| Összesen                    | 100,0 | 100,0 |

**3. tábla: A szerzetbe, szemináriumba lépőknek az anya foglalkozása szerinti megoszlása nemenként, százalékban**

| Az anya foglalkozása        | Férfi | Nő    |
|-----------------------------|-------|-------|
| diplomás szellemi           | 21,2  | 12,5  |
| egyéb szellemi              | 23,1  | 21,9  |
| szakmunkás                  | 23,1  | 25,0  |
| segéd- és betanított munkás | 1,9   | 6,3   |
| nyugdíjas                   | 9,6   | 12,5  |
| háztartásbeli               | 11,5  | 9,4   |
| munkanélküli                | 3,8   | 3,1   |
| adathiány                   | 5,8   | 9,4   |
| Összesen                    | 100,0 | 100,0 |

A szerzetesek körében a településtípusok közül a városok között nagyjából kiegyenlített a szerzetbelépők aránya. A szerzetesnők esetében a kisvárosok (56,2) adják a legtöbb szerzetbe lépőt (4. tábla).

**4. tábla: A szerzetbe lépők településtípus szerinti megoszlása nemenként, százalékban**

| Településtípus | Férfi | Nő    |
|----------------|-------|-------|
| Budapest       | 30,8  | 9,4   |
| megyei város   | 36,5  | 25,0  |
| egyéb város    | 30,8  | 56,3  |
| község         | 1,9   | 9,4   |
| Összesen       | 100,0 | 100,0 |

Az állampolgárság kérdése abból a szempontból lényeges, hogy a magyarországi szemináriumokban és szerzetesrendekben határon túli magyar fiatalok képzésére is lehetőség van. A felmérésbe erdélyi, szlovákiai és kárpátaljai növendékek kerültek. Az erdélyi, székelyföldi magyarság a szerzetes és a szemináriumi képzésben (23,1%), a szlovákiaiak a szerzetesnők képzésben (18,8%) vesznek részt nagyobb arányban. Ez egyben azt is jelenti, hogy a képzési idő elteltével többségük visszamegy a határon túli magyarok területére, így a jelenleg hazánkban képzett növendékeknek — a lemorzsolódást nem számítva — csak 70-75%-a tevékenykedik majd Magyarországon (5. tábla).

**5. tábla: A szerzetbe, illetve szemináriumba lépők állampolgárság szerinti megoszlása nemenként, százalékban**

| Állampolgárság | Férfi | Nő    |
|----------------|-------|-------|
| magyarországi  | 69,2  | 75,0  |
| romániai       | 23,1  | 6,2   |
| szlovákiai     | 5,8   | 18,8  |
| ukrajnai       | 1,9   | —     |
| Összesen       | 100,0 | 100,0 |

A szerzetbe, szemináriumba lépők között igen kis arányban szerepelnek olyanok, akiknek nincs testvérük. A szerzetesek, szeminaristák körében magasabb azok aránya akiknek nincs, vagy csak egy testvérük van, mint a szerzetesnők körében. A szerzetesek 42,3%-ának két vagy több testvére van, a szerzetesnőknél ez az arány 56,3%. Úgy tűnik, hogy a történelmi hagyományok bizonyos értelemben folytatódnak, hiszen továbbra is a többgyermekes családokban nagyobb a készség a szerzetesi, illetve papi élet vállalására (6. tábla).

**6. tábla: A szerzetbe, illetve szemináriumba lépők testvérek száma szerinti megoszlása nemek szerint, százalékban**

| Testvérek száma | Férfi | Nő    |
|-----------------|-------|-------|
| nincs           | 7,7   | 3,1   |
| egy             | 46,2  | 37,5  |
| kettő           | 17,3  | 15,6  |
| három           | 13,5  | 21,9  |
| négy vagy több  | 9,6   | 15,6  |
| Összesen        | 100,0 | 100,0 |

### 3. A szerzetesnövendékek szülői támogatottsága

Kérdés, hogy ma mennyiben van szerepe a szerzetbe lépés, illetve a papi hivatás vállalásában a szülői támogatásnak, illetve ellenzésnek. A szülői állásfoglalásban a szerzeteseknél az esetek jelentős hányadában az apák helyeselték (44,2%) gyermekük döntését, amíg a szerzetesnők esetében az apák többsége értetlenül fogadta (43,7%). Az anyák közel fele helyeselte a szerzetesek esetében (48,1%), a szerzetesnők esetében azonos arányban helyeselték, illetve értetlenül fogadták (37,5%). Lényeges tanulság, hogy a szerzetesség több évtizedes egyoldalú láttatása ellenére sem jelentős a szülők körében gyermekeik rendbelépésének kifejezett ellenzése. Fontos vizsgálendő kérdés lenne, hogy a szülőknek ma mekkora a gyermekek életalakításába való beleszólási joga, és ha a mainál nagyobb lenne, akkor a most közömbösen, illetve értetlenül reagálók az ellenzők vagy a támogatók táborát erősítenék-e (7. és 8. tábla).

**7. tábla: A szerzetbe, illetve szemináriumba lépők megoszlása az apák állásfoglalása szerint**

| Az apa állásfoglalása | Férfi | Nő    |
|-----------------------|-------|-------|
| helyeselte            | 44,2  | 34,4  |
| közönyös              | 17,3  | 3,1   |
| értetlen              | 19,2  | 43,1  |
| ellenezte             | 15,4  | 12,5  |
| adathiány             | 3,8   | 6,3   |
| Összesen              | 100,0 | 100,0 |

**8. tábla: A szerzetbe, illetve szemináriumba lépők megoszlása az anyák állásfoglalása szerint**

| Az anya állásfoglalása | Férfi | Nő    |
|------------------------|-------|-------|
| helyeselte             | 48,1  | 37,5  |
| közönyös               | 15,4  | 3,1   |
| értetlen               | 17,3  | 37,5  |
| ellenezte              | 15,4  | 15,6  |
| adathiány              | 3,8   | 6,3   |
| Összesen               | 100,0 | 100,0 |